

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei de Suport Tècnic i Inventari
Biblioteca del Patrimoni Cultural

3093

Baixada del Roser, Plç. Sant Miquel, C/
Compte, Baixada de la Guitarra, Plç. de Sant
Joan - Tarragona

Díaz Dalmau, Rubén

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>.

SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ

La intervenció la situem a la part alta de Tarragona. Les rases realitzades tenien tres punts de sortida diferents: plaça Pallol, plaça Sant Miquel i l'extrem sud del carrer de les Coques. En aquests tres punts trobem tres transformadors de corrent elèctrica, que quedaven així units pels nous cables; les rases donen, doncs, la volta a tota la part alta de Tarragona amb el següent recorregut: carrer de les Coques, plaça de l'Ensenyança, carrer de Sant Pau, plaça de Palau, carrer Guitarra, plaça de Sant Joan i Baixada del Roser fins a plaça Pallol; també trobem un tram que, sortint de la plaça Sant Miquel, s'uneix als altres cables a la Baixada del Roser. Cal tenir en compte que a l'hora d'iniciar-se el seguiment ja s'havien dut a terme les rases al carrer de les Coques i a aquest tram que parteix de la plaça Sant Miquel.

ANTECEDENTS

La zona afectada per la rasa pertany a la part alta de la ciutat, a la zona que se suposa ocupada per una gran plaça de representació i per un recinte de culte que conformaven el fòrum provincial de l'antiga Tarraco. Les dues grans places es trobaven a cotes diferents i s'estructuraven en un eix de simetria que partia del circ que ocupava la part més baixa del conjunt. Aquest conjunt arquitectònic romà ocupa bona part de la part alta de la Tarragona actual, per tant queda clara la importància arqueològica de la zona per on discorren les rases.

Des de fa anys trobem diverses intervencions i troballes en aquesta zona, podem destacar-ne de diverses als carrers que segueixen les rases: a la plaça Pallol es conserva una de les portes d'entrada al fòrum i als seus edificis ens apareixen diferents restes d'època romana. Al carrer de l'Arc d'en Toda trobem panys dels murs occidentals del fòrum. A la cantonada entre el carrer Civaderia i el carrer de les Mosques trobem restes de l'angle nord-oest del fòrum a l'interior dels edificis actuals. A l'antiga escala que posa en comunicació el palau arquebisbal amb el claustre de la catedral trobem un pany de mur de l'estructura de la terrassa superior del fòrum romà, amb dues

finestres ben conservades. A les dependències catedralícies que donen al carrer Sant Pau trobem restes d'un mur perpendicular al de la ressenya anterior i amb obertures de les mateixes característiques; aquest mur sembla que apareix a diferents dependències de la part posterior de la catedral al llarg de tot el carrer Sant Pau. En el mateix carrer Sant Pau, enfront de la façana del seminari a una profunditat de quatre metres respecte del nivell actual del carrer es trobaren restes de columnes corínties. Finalment cal destacar l'aparició de restes de mur romà al llarg de tot el carrer de les coques.

Cal fer esment, com a antecedent més important a aquesta intervenció, del seguiment dut a terme el novembre de 1995 per l'empresa Codex-Arqueologia i Patrimoni, sota la direcció tècnica d'Andreu Muñoz. Aquesta intervenció va consistir en el seguiment d'una rasa per soterrar una línia d'alta tensió de FECSA al llarg dels carrers de les Coques, Arc de Sant Llorenç i Sant Pau. La rasa de 1999 corre paral·lela a la de 1995 en els trams en que aquesta existeix, per tant la informació del seguiment anterior és de gran valor per tal d'interpretar el que ens ocupa. En concret cal destacar el tram de rasa que corre des del carrer de l'Arc de Sant Llorenç cap al carrer de Sant Pau al llarg de la plaça de l'ensenyança, en aquesta zona, per sota dels nivells contemporanis de preparació, va aparèixer un nivell fosc de cronologia indeterminada amb inhumacions possiblement d'època moderna, la resta més important d'aquest seguiment va ser l'aparició d'una làpida funerària del segle XIV a la plaça de l'ensenyança. Aquestes restes aparegudes coincideixen amb la documentació en aquest lloc d'una zona funerària des d'època tardoromana fins al segle XIX, quan va deixar de complir les seves funcions i s'anà incorporant a l'espai urbà de la ciutat.

MOTIVACIÓ DE LA INTERVENCIÓ.

L'objectiu d'aquesta intervenció és el seguiment arqueològic de les rases que l'empresa MAESA va realitzar el gener de 1999 amb l'objectiu de soterrar unes línies d'alta tensió de l'empresa FECSA.

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS.

El seguiment es va dur a terme des del dia 11 de gener de 1999 fins el 27 del mateix més i va tenir el següent recorregut:

Plaça Pallol.

En aquesta plaça es va dur a terme un forat d'unes dimensions de 2 x 1 metres i d'uns 1,5 metres de fondària (fins la cota 57.22), el seu objectiu era unir els nous cables amb els que ja surten de l'estació transformadora.

Sota el quitrà del carrer i la seva preparació de grava trobem un estrat de terra fosca i a cota 57.36 ja ens apareix roca calcària i argila.

En aquesta perforació van aparèixer set tubs i la seva preparació (tant elèctrics, com d'aigua i gas) d'època contemporània, anteriors a aquesta intervenció; això ens dona una idea del grau d'alteració que ha sofert la zona.

També va aparèixer algun fragment de tegula així com un petit fragment de marbre; tots ells agrupats sota la preparació de formigó dels tubs anteriors.

Baixada del Roser.

Pel que fa a aquest tram del recorregut hi ha poc a comentar, ja que a la primera meitat de la Baixada les rases es van obrir sobre uns cables preexistents de la pròpia FECSA, situats a cota 57.90 a la cantonada amb plaça Pallol i a 64.34 a l'encreuament amb el carrer de l'Arc d'en Toda, a partir d'aquest punt apareix la roca natural gairebé a sota el quitrà, a cota 64.95 en aquest punt i a cota 68.58 a dalt de tot de la baixada del Roser.

Cal destacar que en aquest tram la rasa es va acostar a les muralles i també l'aparició d'algunes peces de ceràmica davant l'Arc d'en Toda agrupades per sobre dels cables de FECSA anteriors, a cota 64.34.

Plaça Sant Joan.

En aquesta plaça la rasa segueix la vorera més propera a la

muralla i el nivell de roca s'enfonsa des de la cota 68.58, que trobem al capdamunt de la baixada del Roser, fins més avall de la cota 67.83 de profunditat. Al llarg de la rasa ens apareixen canalitzacions anteriors de gas i aigua, així com desaigües de clavegueram provinents de les vivendes.

Pel que fa a l'estratigrafia, la rasa segueix una profunditat uniforme al llarg de la plaça des de la cota 67,83 fins la cota 70.08 davant l'encreuament amb el carrer del vidre en aquest tram trobem també el quitrà del carrer i la seva preparació de grava gruixuda i, per sota seu, un estrat de terra fosca remogut per tot un seguit de claveguerams anteriors; cal destacar la presència en part d'aquest tram d'una capa de rajoles unides amb cal i sorra que apareix entre la preparació del quitrà i la terra fosca, aquesta capa de rajoles apareix a una cota de 69.32 davant el número 6 de la plaça.

Pel que fa a materials, en aquest tram apareixen tan sols alguns fragments de ceràmiques vidrades modernes.

Cal destacar l'aparició, davant el nº 6, de l'arrencament d'una estructura de pedra petita i argamassa, ens apareix a cota 68.94 i s'enfonsa fins a cota 68.41, la profunditat de la rasa. Davant el nº 17 apareixen dos carreus amb una marca de grapa a cota 70.78, retallats per un tub de clavegueram anterior.

Carrer Guitarra.

En aquest carrer la roca apareix a molt poca profunditat: sota el quitrà i la seva preparació trobem tan sols una estreta franja de terra fosca i la roca immediatament a sota; igual com en els casos anteriors, tot el recorregut de la rasa està marcat per la presència de canalitzacions anteriors de gas i aigua. Al principi del carrer la rasa pren una cota de 71.07, però immediatament apareix roca solida i la cota es converteix en 71.63 a l'inici del carrer i passa a ser 76.79 a la unió d'aquest amb la plaça de Palau.

Cal destacar tan sols l'aparició d'un carreu solt de petites dimensions a l'inici del carrer, abans de l'aparició de la roca, a cota 71.07, just davant de la cantonada amb el carrer del Vidre.

Plaça de Palau

En aquest tram el panorama és idèntic al del carrer Guitarra: la roca apareix a molt poca profunditat i a tot el llarg de la rasa ens apareixen canalitzacions anteriors. La cota a la unió amb el carrer Guitarra és de 76.79, aproximadament al centre del recorregut de la rasa per la plaça és de 76.88 i a la cantonada amb el carrer Sant Pau de 77'01.

Carrer Sant Pau.

Després d'un primer tram en que la roca continua molt propera a la superfície, des de la cota 77.01 inicial fins a la 75.68 abans d'enfonsar-se, aquesta torna a enfonsar-se i es substituïda per un estrat de terra fosca semblant al de trams anteriors; així doncs, la rasa pren just en enfonsar-se la roca una cota de 74.98 i manté la profunditat fins acostar-se a la plaça de l'ensenyança, on la cota és de 71.74. Al llarg de tot el recorregut de la rasa per aquest carrer trobem al presència d'un antic tub de gas, metàl·lic i de grans dimensions, que es troba envoltat d'una preparació d'argila rogenca, el podem situar a una cota de 73.48 aproximadament al centre del recorregut de la rasa pel carrer; també, en aquest sentit, cal destacar la presència de nombrosos claveguerams provinents dels edificis del carrer.

Pel que fa a objectes apareguts, cal destacar en la zona en que la roca està molt propera a la superfície l'aparició, en cota 75.73, d'un dipòsit d'argila grisa en el que han aparegut diversos fragment de vidre i de ceràmica moderns, així com restes òssies animals ben tallades.

També cal destacar la presència de tres carreus solts a cota 72,86 davant el nº 4, la porta de l'antic seminari, i al costat d'una sortida de clavegueram.

Plaça de l'Ensenyança.

En aquest tram trobem la mateixa estratigrafia que al llarg del carrer Sant Pau, però cal destacar el fet de l'aparició de restes òssies humanes. Per tal de paliar al màxim l'impacte de l'obra sobre aquestes restes arqueològiques es va acordar de

realitzar la rasa a la mínima profunditat permesa per la llei per cables d'alta tensió. D'aquesta manera es va realitzar el buidatge manual de l'espai de la rasa a una profunditat entre 50 i 60 cm i es va dur a terme la recuperació de gran quantitat de fragments ossis, restes que es van tractar com un únic paquet arqueològic degut al seu alt grau de fragmentació. Cal fer notar que aquestes restes apareixen just sota la preparació del quitrà actual i també estan afectades per obres anteriors, això explica l'alt grau de fragmentació i barreja que les afecta. Barrejades amb les restes òssies trobem diversos fragments ceràmics, la majoria ceràmiques vidrades modernes.

La rasa comença en aquest tram a una cota de 71.29, per pujar a cota 71.54, en detectar-se les restes, i mantenir-se a una profunditat constant, amb cota 71.06 a la meitat del recorregut i 70.91 prop de la cantonada amb els carrers de les Coques i Arc de Sant Llorenç. Des d'aquest últim punt de cota fins la cantonada esmentada, on els cables han d'enllaçar amb una línia preexistent de la mateixa companyia, el nivell arqueològic de terra fosca que conté les restes es va enfonsant ràpidament fins a cota 69.71 a l'enllaç amb l'altra línia de Fecsa i apareix per sobre seu un nivell de reompliment amb materials contemporanis, això va permetre en l'últim tram de la rasa de mantenir-la per sobre del nivell arqueològic sense afectar les restes.

INVENTARI DELS MATERIALS

Els materials recuperats són pocs i a mes es troben situat en nivells que han sofert alteracions de manera molt marcada al llarg del temps, per aquests motiu no se n'ha dut a terme un estudi profund.

Materials ceràmics:

NOMBRE	DESCRIPCIÓ
3	Fragments de tegula
1	Fragment de pivot d'àmfora

Varis	Fragments de ceràmica vidrada
Varis	Fragments de ceràmica blava catalana
Varis	Fragments de ceràmica indeterminada

Marbre:

1	Fragment de marbre
---	--------------------

Vidre:

Varis	Fragments de vidre
-------	--------------------

Metalls:

1	Peça de ferro
---	---------------

Restes orgàniques:

Varies	Restes òssies animals
Varies	Restes òssies humanes

Cal fer constar que aquests materials es van dipositar als magatzems de l'empresa Cota 64 i que quan es van demanar els responsables de l'empresa van declarar que havien estat entregats al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.

CONCLUSIONS

D'aquesta intervenció es poden treure molt poques conclusions històriques, la pràctica totalitat de les rases seguien el curs d'obres anteriors o es foradava directament la roca natural, per tant hem d'establir que tot el recorregut es porta a terme en nivells sense restes arqueològiques o en nivells que han sofert un alt grau d'alteració degut a les intervencions que s'han dut a terme a la ciutat.

La zona amb més gran concentració de restes és la del tram de la plaça de l'Ensenyança, amb l'aparició de les restes òssies humanes barrejades amb fragments de ceràmica de molt diferent cronologia. En aquesta zona les restes apareixen completament fragmentades i barrejades, just dessota de la preparació de l'asfaltat del carrer, això fa suposar que les restes han estat

afectades per les diverses obres del carrer, de manera que poden aportar poc valor a la seva interpretació, limitant-se aquesta a les dades ja conegudes sobre la utilització cementerial d'aquesta zona de la ciutat des de l'antiguitat fins al segle XIX.

Pel que fa a les restes relacionades amb elements arquitectònics, tampoc podem extreure cap conclusió fiable, ja que els límits físics de la intervenció fan impossible de dur a terme un seguiment més ampli d'aquestes, tan sols es pot parlar de les peces que apareixen a alguns punts de recorregut (remeto a l'apartat de treballs realitzats), sense poder establir si aquestes pertanyen o no a estructures més àmplies.

Podem concloure, doncs, que el seguiment d'aquestes rases ens aporta un valor pràcticament nul al coneixement de la part alta de la Tarragona antiga, l'alt grau d'alteració de tot el recorregut fa impossible una interpretació de les poques restes i peces aparegudes. Tan sol podem establir que per arribar a un major coneixement de la zona caldria dur a terme un programa d'intervencions més ampli i destinades exclusivament a la investigació arqueològica de la part alta de la ciutat.

Com a nota final, afegir la poca col·laboració de l'empresa Cota 64 a l'hora de realitzar aquesta memòria, en la qual manca bona part de material gràfic, sobretot fotografies, que es trobava dipositat a la seu de l'empresa i que ha estat impossible de localitzar, igualment com esmentar el fet de que els materials hagin estat traslladats al museu dipositari sense el vist i plau del director de l'excavació.

Tarragona, gener de 2001

Rubèn Diaz Dalmau
Director de l'excavació

BIBLIOGRAFIA:

CORTES, R. i GABRIEL, R., (1986), *Tarraco, recull de dades Arqueològiques*, Promociones Publicaciones Universitarias, Barcelona.

MACIAS, J.M.; MENCHÓN, J. i MUÑOZ, A., (1995), "Una Nova Lauda Sepulcral del segle XIV", dins de *Butlletí Arqueològic*, Ep. V, núm 17, Tarragona.

PLANIMETRIA

INTERVENCIÓ	NOM DEL PLANOL	ESCALA
Seguiment de la baixada del Roser, plaça de Sant Miquel, carrer Compte, baixada de la Guitarra, plaça de Sant Joan, carrer de Sant Pau i carrer de Les Coques de Tarragona	Situació de les rases dins la ciutat	1/25000

INTERVENCIÓ

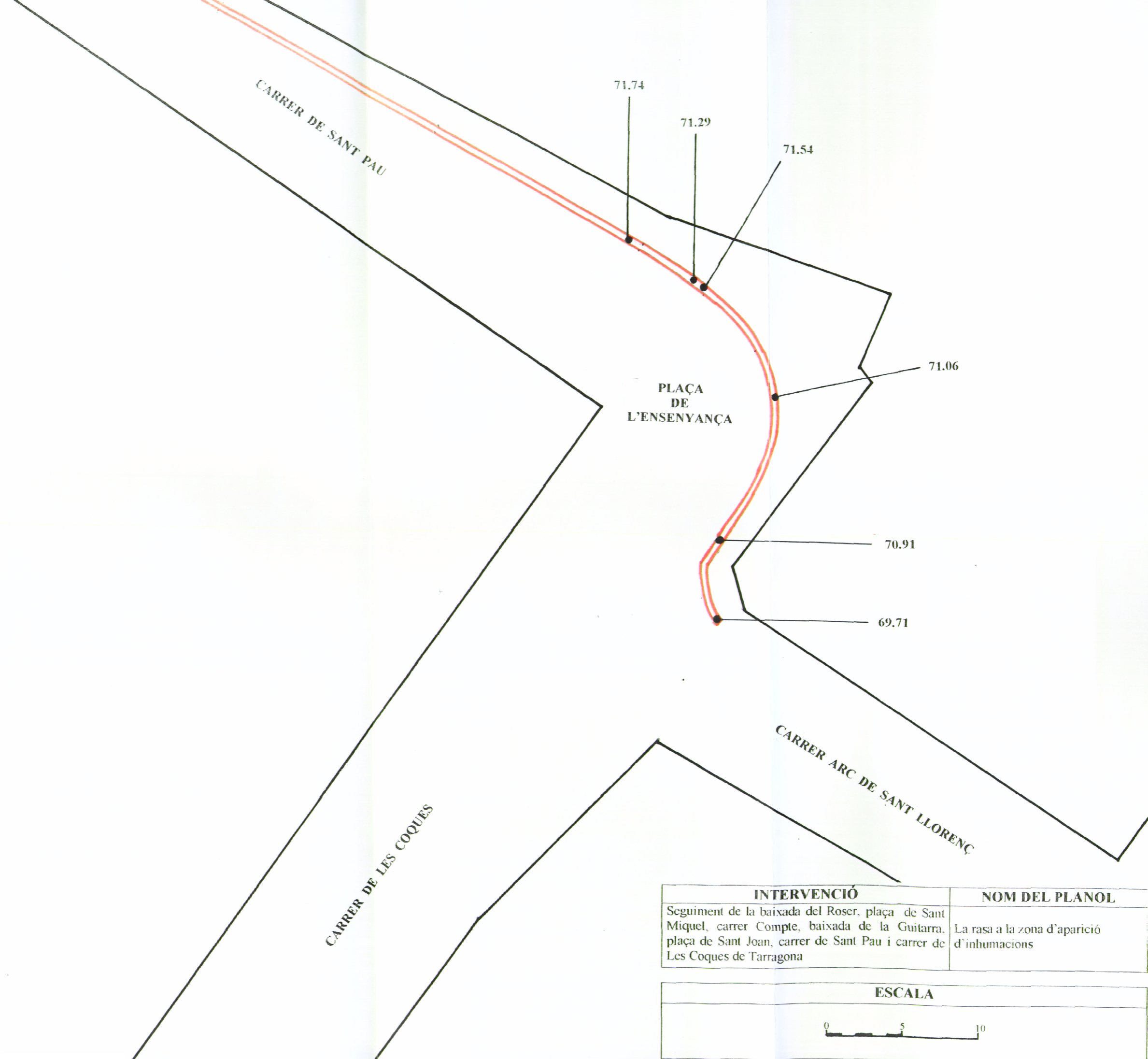
Seguiment de la baixada del Roser, plaça de Sant Miquel, carrer Compte, baixada de la Guitarra, plaça de Sant Joan, carrer de Sant Pau i carrer de Les Coques de Tarragona

NOM DEL PLANOL

Situació de les rases a la part alta de Tarragona

ESCALA

INTERVENCIÓ	NOM DEL PLANOL
Seguiment de la baixada del Roser, plaça de Sant Miquel, carrer Compte, baixada de la Guitarra, plaça de Sant Joan, carrer de Sant Pau i carrer de Les Coques de Tarragona	La rasa a la zona d'aparició d'inhumacions

